

ÚVODEM

Stůl v Dimitriově taverně

O HLEDÁNÍ FILOZOFIE STÁŘÍ

Sedí u dřevěného stolu na opačném konci terasy Dimitriovy taverny, podniku ve vsi Kamini na řeckém ostrově Hydra. Za pravé ucho si vetkl snítku plané levandule, pro niž se s notnou námahou shýbl cestou sem. Tu a tam – obvykle za odmlky v hovoru se spolustolovníky – ji vytáhne, párkrát k ní přivoní a zase ji zastrčí za ucho. Po pravici se mu o hranu stolu opírá hůl z olivového dřeva s vrškem vyřezaným do tvaru karyatidy, dívky ze starověké peloponéské obce Karyés, kde kdysi stával Artemidin chrám.

Bere ji s sebou, kamkoli se hne, třebaže by se obešel i bez ní – chodí sice pomalým, ale pevným krokem. Tato hůl však představuje odznak, symbol jeho věku. Zároveň vyjadřuje skutečnost, že její nositel žil jako pravý muž – řecký výraz pro hůl odkazuje k prutu, jímž vojáci vypláceli své nepřátele. Karyatida tvořící její rukojeť je navíc ztvárněná jako pohledné děvče plných tvarů, což může mít i osobní význam, neb za svých mladších let se tento muž těšil pověsti znalce krásných žen.

Kývnu na něj zpod plátěné stříšky nad terasou, kde jsem se usadil s knihou *Umění být šťasten aneb Učení Epikurovo*. Odpovědí je mi lehoulinké pokynutí jeho bělovlasé hlavy coby výraz tichého vzájemného souznění, po němž opět pokračuje v hovoru s přáteli. Jmenuje se Tasso a přede dvěma roky překročil sedmdesátku. Zním ho už dlouhou řadu let.

Své stáří Tasso nezapře. Obličej i krk mu brázdí jemné předivo hlubokých vrásek. Přesto jej stále považují za fešáka, za fešného starce. Říká se o něm, že „si svá léta nosí v tváři“, což se chápe jako kompliment. V duchu tohoto rčení uvažuje i francouzský filozof Albert Camus, když v povídce *Pád* píše: „Bohužel! v určitém věku je každý člověk odpovědný za svou tvář.“ Rovněž on soudí, že obličej vás zkrátka prozradí – že je to výtvar uhnětený z vašich dosavadních životních rozhodnutí a zkušeností, jež z nich vzešly. Tvář starce, který přestál těžké zkoušky osudu, je slovy zdejších ostrovanů „dobře uleželá“. Sám si ji vysloužil a otcem její drsné krásy je naplněný život, jenž se v ní zračí.

Pokradmu poslouchám, co si Tasso a jeho kumpáni povídají. Stejně jako jindy hovoří i tentokrát dost nahlas, ačkoli sedí těsně vedle sebe, takže ani nemusím špicovat uši. I při své začátečnické řečtině dokážu pochytit, kam se jejich řeč ubírá. Načali ji ještě před mým příchodem a neustanou v ní, dokud se slunce nezačne sklánět nad Peloponés, od něhož nás dělí moře. Je to jen takové rozverně plkání o ničem, potažmo většinou o zcela všedních věcech. Probírají dnešní nezvykle mlžné denní světlo, nového majitele sýrašského krámku na přístavním tržišti, své děti a vnoučata a také politické dění v Athénách. Příležitostně dá někdo k lepšímu nějakou historku z dřívějších časů – zpravidla jednu z těch, jež jeho přátelé určitě neslyší poprvé. Interpunkčními znaménky jejich debaty jsou okamžiky nenuceného, spokojeného mlčení vyplněného pohledy upírajícími se k úžinám Peloponésu.

K návratu na tento řecký ostrov mě přiměly ryze osobní důvody: I já už jsem dnes stařec – je mi třiasedmdesát – a chci přijít na to, jak svou aktuální životní etapu pojmout co možná nejspokojivěji. V Řecku už jsem několikrát delší dobu pobýval, a tak doufám, že v tomto směru něco odkoukám od místních. U stařečků z Hydry mě odjakživa ohromuje jejich neobyčejně pohodový přístup k této fázi života.

Nadto jsem s sebou přes Atlantik vlácel i skrovnou knihovničku filozofických spisů, jejíž převážnou část tvořenou traktáty myslitelů antického Řecka doplňují díla

existencialistů z dvacátého století a menší kolekce prací několika dalších z mých oblíbenců. Myslím si totiž, že i tyhle knížky mě mohou přivést na tu pravou stopu. Už jako univerzitního studenta mě zajímalo (a ani po více než půl století mě ten zájem nepřešel), jaká vodítka k hodnotnému a úspěšnému životu nám předkládají filozofičtí velkáni. Pokud si vzpomínám, někteří z nich mají ohledně cesty k naplňujícímu stáří leccos podnětného na srdci, i když toto téma mě v době, kdy jsem ještě míval mladické ambice (o vlasech a nevyčerpatelné zásobě energie nemluvě), zrovna dvakrát neoslovovalo. A připadá mi příhodné číst filozofy řeckého starověku právě v těchto skalnatých, sluncem zalévaných končinách.

Nápad na tuhle soukromou expedici mi nevnuklo žádné nenadálé nahlédnutí smyslu života, jehož by se mi dostalo u příležitosti vlastních narozenin, ani zděšení, které bych snad nad svou tváří pocítil při náhodném letném pohledu do zrcadla. Podnítilo ji cosi mnohem prozaičtějšího, a sice návštěva zubní ordinace. Doktor Nacht se mi pošťoural v puse, načež se vši vážností konstatoval, že si vzhledem k nepatologické, věkově podmíněné atrofii čelistní kosti musím dát vytrhnout veškeré spodní zuby a nahradit je implantáty. Jinak mi prý nezbývá než se smířit s vyndavací protézou, která se ovšem nebude moci opřít o jediný neviklavý zub. To by znamenalo, že si jednou provždy odpustím hovězí steaky a vepřové kotletky a co chvíli se dočkám trapasu, kdy kousnu například do karamelky a milá